

استدراك مقاله

شعوبیگری و ضد شعوبیگری

رسول جعفریان

در شماره ۳۸ مجله آینه پژوهش، مقاله ای تحت عنوان «شعوبیگری و ضد شعوبیگری در ادبیات اسلامی» به چاپ رسید. در اینجا چند اثر دیگر در همین زمینه را معرفی می کنیم.

۸۴. خاقانی هم آوا با شعوبیان، عبدالرحیم ثابت، مجله آشنا، ش ۳۰، ص ۳۳-۴۲. در این مقاله، نویسنده بتفصیل درباره گرایشات شعوبی خاقانی سخن گفته است. نمونه ای از اشعار خاقانی در این زمینه چنین است:

کعبه در شومی عرب چون قطب در تنگی صدف
یا صدف در بحر ظلمانی گروگان آمده
کعبه گنج است و سیاهان عرب ماران گنج
گرد گنج آنک صف ماران فراوان آمده
کعبه شان شهد و کان زر رسته است ای عجب
خیسل زنبوران و مارانش نگهبان
نمونه دیگر شعر شعوبی خاقانی، که مؤلف مقاله فوق آورده

چنین است:

حاج را دیوان اعمالیست و آنک عمره را
ختم اعمال و فذلکهای دیوان دیده اند
کعبه در دست سیاهان عرب دیده چنانک
چشمه حیوان به تاریکی گروگان دیده اند
آنچه دیده دشمنان کعبه از مرغان بسنگ
دوستان کعبه از غوغا دو چندان دیده اند
بهترین جایی به دست بدترین قومی گرو
مهره جان دار و اندر مغز ثعبان دیده اند

۸۵. الشعوبية فی شعر مهيار الديلمي، فصلی است از کتاب مهيار الديلمي، حياته و شعره اثر د. عصام عبدعلی، وزارة الاعلام العراق، ۱۹۷۶، ص ۲۷۳-۲۹۴. مؤلف ابتدا، تحت عنوان «مقدمة فی الشعوبية وشعرائها» درباره پیدایش شعوبیگری سخن گفته است. آنگاه به اوجگیری شعوبیه در دوره آل بویه پرداخته و پس از آن، اشعار مهیار دیلمی را در زمینه شعوبیگری با عناوین شعوبیه مهیار من خلال الدین والتشیع، الفخر بالمجد الفارسی، الحنین الی امجاد الفرس ودولتهم، الشعوبية فی اغراضه الشعرية آورده است. نوشته مزبور در زمینه شعوبیگری مهیار دیلمی، قابل توجه است.

۸۶. بررسی شعوبیه و تأثیر آن بر ادبیات عرب تا پایان عصر عباسی، ملیح السادات فردانی. این نوشته، پایان نامه مؤلف است که آن را در دانشگاه آزاد اسلامی تهران واحد علوم و تحقیقات با راهنمایی دکتر آذرشب به انجام رسانده است.

۸۷. الشعوبية والزندقة فی الادب العربی، محسن غیاض، مجلة كلية اصول الدین، ش ۱، سال اول، ص ۸۷-۱۰۳. این مقاله به اختصار بحثی را درباره مساوات طلبی در اسلام و گرایش اهل تسویه و مسأله مفاخره مطرح کرده و سپس شرحی از آرای شعوبی منسوب به شعرایی چون بشار، ابونواس، مهیار دیلمی آورده و در آخرین مبحث، ارتباط زندقه و شعوبیگری را بحث کرده است. این مقاله ناظر به کتاب نبیه حجاب (پیشگفته) است.

مجموعه مقالاتی درباره شعوبیه با عنوان وقائع الندوة القومية لمواجهة الدس الشعوبی انتشار یافته که در کنگره ای در سال

- ص ٢٤٧-٢٧٠ .
- ١٠١ . العراق في مواجهة الحركة الشعبية في القرنين التاسع عشر والعشرين «البهائية»، ابراهيم خليل احمد، ص ٢٧٣-٢٩٢
- ١٠٢ . التيار الشعبي واثره في انعطاف تاريخ الأمة، شاكر محمود عبدالمنعم، ص ٢٩٥-٣٠٥ .
- ١٠٣ . خطر الشعبية على هوية اللغة العربية، احمد محمد الشحاذ، ص ٣٣٩-٣٥١ .
- ١٠٤ . الشعبويون الجدد وموقفهم من العربية الفصحى، رمضان عبدالنواب، ص ٣٥٥-٣٧٢ .
- ١٠٥ . الشعبية والادب العربي، محمد فتوح احمد، ص ٣٧٧-٣٨٨ .
- ١٠٦ . الثقافة العربية: ارادة التحدي ومواجهة المصير، عادل جاسم البياتي، ص ٣٩١-٤١٥ .
- مجلد دوم
- ١٠٧ . تصدى الامة العربية للدرس الشعبي الموقف الشعبي، عبدالرحمن العاني، ص ٩-٢٥ .
- ١٠٨ . محاولات الشعبية في النيل من قدسية الخلافة، حمدان عبدالمجيد الكبيسي، ص ٢٩-٤٩ .
- ١٠٩ . مشكلة الموالي ورقة خاسرة بيد الشعبية، فارق عمر فودي، ص ٥٣-١٠٠ .
- ١١٠ . قضية الشعبية في التاريخ الاسلامي، محمد رذوق، ص ١٠٣-١٨٦ .
- ١١١ . الهمداني وموقفه من الشعبية، يوسف محمد عبدالله، ص ١٨٩-٢٠٤ .
- ١١٢ . نبوخذ نصر الثاني وتخرصات الشعبويين، سامي سعيد الاحمد، ص ٢٠٧-٢٢٢ .
- ١١٣ . اثر الشعبية في التاريخ الاموي، حسين عطوان، ص ٢٢٥-٢٤٠ .
- ١١٤ . حركة الدس الشعبي السياسية في العصر العباسي الاول (١٣٢-٢٣٢هـ)، قحطان عبدالستار الحديشي، ص ٢٤٣-٢٥٥ .
- ١١٥ . الدس الشعبي في صدر الدولة العباسية، آمال محمد حسن خليل، ص ٢٥٩-٢٧١ .
- ١١٦ . ظاهرة الشعبية في العهد العباسي وادوار أسرة البرامكة الفارسية، قويدر بشار، ص ٢٧٥-٢٩٢ .
- ١١٧ . المظاهر السياسية والعقائدية للشعبوية الفارسية في العصر العباسي الاول، فتحي ابوسيف، ص ٢٩٥-٣١٨ .
- ١١٨ . تاريخ المستكفي بالله العباسي، صورة من صور

- ١٤١٠هـ. ق. عرضه شده است. (در سه مجلد) روشن است كه اين كنگره در راستاي اهداف حزب بعث بر ضد جمهوري اسلامي برگزار گردیده است. برگزاركننده كنگره، هيئه كتابه التاريخ است. مقالات در پنج محور به كنگره ارائه شده است:
- طيبة الحركة الشعبية
- مظاهر الدس الشعبي في العقيدة الاسلامية
- مظاهر الدس الشعبي في اللغة والادب
- مظاهر الدس الشعبي في التاريخ العربي
- مظاهر الدس الشعبي المعاصر
- مقالتي كه كمتريين ربطى به شعوبيه نداشته، در اين فهرست نيامده، است. مقالات اين سه مجلد بدین شرح است
- مجلد اول
- ٨٨ . العرب والعروبة والعربية من مفاهيم الهوية والامة والدولة في الفكر العربي الاسلامي، رضوان السيد، ص ٧-٢٦
- ٨٩ . الموقف الشعبي من الامة العربية، تطوره وطبيعته، نزار الحديشي، ص ٢٩-٣٨ .
- ٩٠ . الشعبية محاولة لفهم جديد، عماد عبدالسلام رؤوف، ص ٤١-٤٨ .
- ٩١ . الهوية القومية والثقافية لامة العربية والدس الشعبي، هاشم يحيى الملا، ص ٥١-٧٠ .
- ٩٢ . الاطار الفكري للحركة الشعبية، نوري حمودي القيسي، ص ٧٣-٨٢ .
- ٩٣ . الشعبية من قادية سعد الى قادية صدام، محاولة لربط المفهوم بين ماضيه وحاضره، زكي مبارك، ص ٨٥-١١٠ .
- ٩٤ . الاتجاهات الشعبية واثرها على القيم العربية، دراسة للصراف الثقافي بين الفرس والعرب، صلاح الدين منسى محمد، ص ١١٣-١٣٢ .
- ٩٥ . حول الجذور التاريخية للدرس الشعبي، بشير ابراهيم بشير، ص ١٣٥-١٤٤ .
- ٩٦ . مراجعات حول مفهوم الشعبية ودور البحث الجامعي في مواجهتها، ابراهيم القادري بوتشيش، ص ١٤٧-١٦٥ .
- ٩٧ . الخطاب التاريخي المعاصر: نموذجان حول الشعبية، عبدالودود بن عبدالله، ص ١٧٣-١٨٢ .
- ٩٨ . مظاهر الدس الشعبي في العقيدة الاسلامية والتربية النبوية، بشار عواد معروف (رئيس جامعة صدام للعلوم الاسلامية [١])، ص ١٨٥-٢٢٤ .
- ٩٩ . الدس الشعبي في العقيدة والادب في القرن التاسع عشر، مهدي جواد حبيب البستاني، ص ٢٢٧-٢٤٤ .
- ١٠٠ . البهائية ودورها التخريبي، ابراهيم خلف العبيدي،